

LUNDS
UNIVERSITET

Kvinnors riskperception i relation till klimatförändringar

En kvalitativ studie om hur svenska kvinnor upplever riskerna med klimatförändringarna

Författare: Malin Petersson

Kandidatarbete: SOCK07, 15 HP

Vårterminen 2021

Handledare: Birgitta Ericson

Abstract

Forskning visar att kvinnor känner ett större engagemang för klimatet, men också en större oro för klimatförändringar och dess konsekvenser. Tidigare forskning visar även att vita män som har en konservativ politisk orientering är de som är minst oroad för klimatförändringar. Syftet med detta kvalitativa arbete är att med hjälp av intervjuer skapa en förståelse för kvinnors upplevelse av klimatförändringar, samt att undersöka om det finns ett samband med kvinnors politiska orientering och deras riskperception i relation till klimatförändringar. Arbetet kommer också att beröra kvinnors familjesituation och därigenom även undersöka om kvinnors föräldraskap kan påverka deras riskperception i relation till klimatförändringar. Arbetet genomsyras av Ullrich Becks teori om risksamhället samt Anthony Giddens teori om "The politics of climate change". Resultat i detta arbete visade att framför allt föräldraskap kan påverka kvinnors riskperception i samband med klimatförändringar. Frågan om klimatförändringar är en fråga som är diffus och dess konsekvenser ligger oftast i framtiden, varpå den enskilda individen kan ha svårt att förhålla sig till klimatförändringarnas konsekvenser. Resultatet i detta arbete visade att föräldraskap är en faktor som gör att kvinnorna lättare kan förhålla sig till framtiden. De kvinnor som är föräldrar upplever överlag en större oro för klimatförändringar och resultatet visade även en större medvetenhet i gruppen kvinnor som är föräldrar. Föräldraskapet tycks bidra till att klimatförändringarnas konsekvenser realiserar och på så vis bidrar med ett framtidsperspektiv för dessa kvinnor. Kvinnors politiska orientering baseras på att samtliga kvinnor har fått uppge vad de röstade på i senaste riksdagsvalet. Resultatet visade att det finns vissa skillnader i hur kvinnor upplever klimatförändringar utifrån deras politiska orientering. Resultatet av urvalet i detta arbete är dock mest representerat av kvinnor som röstade till vänster vid det förra riksdagsvalet. Detta gör att det inte går att dra någon slutsats om politisk orientering påverkar kvinnors upplevelse av klimatförändringar. Vidare studier skulle därför vara intressant för att undersöka vidare om politisk orientering kan påverka kvinnors riskperception i relation till klimatförändringar.

Nyckelord: Klimatförändringar, riskperception, kvinnor, politik & föräldraskap

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1 Miljösociologi	1
1.2 Risker ur ett sociologiskt perspektiv	2
2. Syfte & Frågeställning	3
2.1 Syfte	3
2.2 Frågeställningar	3
2.3 Avgränsningar	3
3. Tidigare forskning	4
3.1 Inledning	4
3.2 Politikens betydelse	4
3.3 Klimatförändringar ur ett genusperspektiv	5
3.4 Risker ur ett genusperspektiv	6
3.5 Sammanfattning	7
4. Teoretisk bakgrund	7
4.1 Inledning	7
4.2 Begrepp	8
4.3 The politics of climate change	8
4.4 Ulrich Beck & risksamhället	10
4.5 Kritik till teorierna	13
4.6 Sammanfattning	13
5. Metod	14
5.1 Metodval	14
5.2 Mailintervjuer	15
5.3 Etiska övervägande	16
5.4 Urval	17
5.5 Genomförande	17
6. Resultatredovisning & Analys	18
6.1 Presentation av intervjupersonerna	18
6.2 Klimatförändringar	20
6.3 Riskperception	23
7. Avslutande reflektioner	26
Referenslista	28
Bilagor	30

1 Bakgrund

1.1 Miljösociologi

I början av 1980-talet utvecklades begreppet miljösociologi av de amerikanska forskarna William Catton och Riley Dunlap. De hävdar att den traditionella sociologin inte tar hänsyn till de gränser naturen upprätthåller för hur samhället är organiserat (Lindskog,Sundqvist,2009:45). Med begreppet miljösociologi vill därför sociologiska forskare belysa att miljön och klimatet inte endast är frågor som kan ses från ett naturvetenskapligt perspektiv. Miljöfrågor uppstår inte i naturen utan de uppstår i samhället. Miljödiskursen handlar om samhällets utformning och av de värderingar som styr våra levnadsvanor och våra konsumtionsbeteenden. Det handlar även om hur individer tänker och agerar i samhället. Miljösociologi innefattar hur individen hämtar kunskap om naturen och för vilka denna kunskap är tillgänglig för. Miljön och klimatet är vår tids mest omdebatterade fråga och trots att vi matas med forskning som visar att vi måste ändra vårt sätt att leva och konsumera för att stoppa den globala uppvärmningen, så agerar vi i precis motsats till detta. Vi konsumerar mer än någonsin, vi förbrukar bränsle mer än någonsin och vår elanvändning ökar. Parallellt framkommer det forskning som visar att samhället är på rätt väg. Det pågår en utfasning av miljöfarliga ämnen, ekologiska produkter ökar och elbilar blir allt vanligare. Likt industrisamhällets sätt att modernisera sig ur fattigdom så försöker vi nu modernisera oss ur miljöproblemen (Lindskog,Sundqvist,2011:10). Inom miljösociologin finns framförallt två separata synsätt på det moderna samhället. Det ena synsättet är etablerat av den amerikanska statsvetaren Aaron Wildavsky. Wildavsky menar att tekniken ska ses som en naturlig producent av välfärd och hälsa och inte som ett hot. Det finns enligt Wildavsky ett starkt samband mellan mänsklig tillväxt och teknisk utveckling, riskerna med en framstående utveckling av teknik och vetenskap är helt ogrundade. Inom detta synsätt finns det inga motsättningar mellan ekonomisk tillväxt och miljöhänsyn utan de verkar i symbios med varandra. Med hjälp av ett utbrett miljömedvetande samt genom förbättrad teknik kommer samhället, utan några stora strukturella förändringar kunna bemöta och hantera de miljöproblem som existerar. Sociologen Ulrich Beck hävdar å andra sidan att framväxten av de moderna tekniksamhället är ett hot och att det bidrar till ett förgiftat samhälle. Tekniken skapar därför nya risker och han menar att de verksamheter som skapar materiell

tillväxt inte längre kan ses som legitima eftersom de bidrar till ökade miljörisiker. Beck ser en tydlig motsättning mellan miljöhänsyn och ekonomisk tillväxt och han menar att nuvarande samhällsutveckling kommer att leda mänskligheten närmare en global miljökatastrof (Lindskog,Sundqvist,2009:62).

1.2 Risker ur ett sociologiskt perspektiv

Psykologisk riskforskning grundar sig i den ekonomiska forskningen som var först ut med att förklara individers sätt att agera i relation till deras riskperception. Psykologin menar dock att själva beslutsfattandet vid en risk är subjektivt förankrad. Medan psykologin utgår från en subjektiv syn så utgår naturvetenskapen från en objektiv syn. Sociologin å andra sidan placerar sig någonstans mitt i mellan dessa två vetenskaper. Sociologisk riskperception menar att individens normer och värderingar är mycket viktiga för dess riskperception. Kultur och mening blir därför viktiga varpå en sociologisk ansats är att upplevd risk kan vara socialt konstruerad (Arnoldi,2009:14). Riskperceptionsforskningen ur ett sociologiskt perspektiv studerar därför hur individer uppfattar risker, vad som påverkar deras uppfattning samt hur denna uppfattning skiljer sig mellan individer. Riskperceptionen kan dock inte bara skilja sig åt på individnivå utan det kan också skilja sig åt mellan olika kulturer och fält i samhället. Individers riskperception kan därför inte endast förklaras med något så simpelt som sannolikhet och konsekvenslära utan sociologer menar att riskperceptionen är mer djupt förankrat än så (Arnoldi,2009:15). Debatten om klimatförändringar utgår ifrån riskperception och konsekvenserna av risken. I klimatdebatten så grundar sig diskussionen av exempelvis kärnkraftens varande på just den upplevda risken med avfallshanteringen. Även genmodifierad mat har diskuterats utifrån risken kontra nyttan (Sjöberg,2016:49). Det finns även vetenskapligt stöd för att kvinnor tenderar att skatta risker något högre än män (Sjöberg,2016:61). Kvinnor och män tenderar även till att skilja sig åt vad gäller kunskap och attityder gällande klimatförändringar. I dag visar forskning att kvinnor i större utsträckning än män skattar riskerna med klimatförändringarna högre än män. Kvinnor tenderar också till att vara mer villiga att anpassa sig och leva mer klimatsmart än män (Naturvårdverket,2009:39). Denna uppsats avser därför att undersöka vad dessa skillnader kan grunda sig på.

2 Syfte & Frågeställning

2.1 Syfte

Mitt syfte med denna kvalitativa uppsats är att undersöka hur kvinnor i Sverige uppfattar riskerna med klimatförändringarna. Kvinnor visar på en större medvetenhet och en ökad riskperception när det kommer till klimatförändringar. Studiens syfte är därför att skapa en ökad förståelse kring vilka faktorer som påverkar kvinnornas upplevelse av klimatförändringar.

2.2 Frågeställningar

- Hur uppfattar kvinnor klimatförändringar?
- Kan kvinnors riskperception i relation till klimatförändringar påverkas av deras familjesituation och politiska åskådning?

2.3 Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa mitt arbete till att endast lägga vikt på kvinnor och deras riskperception. Detta eftersom det idag finns forskning som visar att män och framför allt män som röstar till höger är de som har en lägre riskperception. Det finns även forskning som visar att dessa män också har en lägre riskuppfattning när det kommer till klimatförändringar. Den tidigare forskning som finns inom området visar att kvinnor generellt sett är mer engagerade i klimatet, samtidigt som de har en högre riskperception. Det saknas dock forskning som förklarar varför kvinnorna skiljer sig från männen i dessa frågor. Därför har jag i detta arbete valt att se om faktorer som politisk ståndpunkt och familjesituation kan förklara kvinnornas upplevelse av riskerna med klimatförändringar. Jag anser att det finns ett kunskapsglapp vad gäller förklarandet av varför kvinnor tenderar att vara mer riskmedvetna gällande klimatförändringar. I detta arbete har jag också valt att avgränsa mig till endast svenska kvinnor, detta beror till stor del på arbetets omfattning och tidsfrist.

3 Tidigare forskning

3.1 Inledning

I det här avsnittet kommer jag att presentera tidigare forskning som är relevant utifrån studiens syfte och frågeställningar. Jag har framför allt använt mig av vetenskapliga artiklar som är baserade på enkätstudier, jag kom att finna att mycket av den tidigare forskningen är kvantitativ varpå det nedan endast kommer att presenteras kvantitativa studier, alternativt kvantitativa studier som kompletteras med intervjuer. Jag har använt mig av sökmotorn Taylor & Francis via Biblioteket vid Lunds Universitet, där jag har funnit samtliga artiklar förutom undersökningen av naturvårdsverket. Undersökningen av Naturvårdsverket fick jag genom mailkontakt med en jämställdhetssamordnare på Naturvårdsverket. Sökorden som jag använde i mitt artikelsök via Taylor & Francis var; risk, riskperception och Climate Change. I sökandet efter artiklar användes begreppen både enskilt och i kombination med varandra.

3.2 Politikens betydelse

Sverige är idag ett av världens mest framstående länder när det gäller aktiv och progressiv klimatpolitik. En undersökning visade att 96% av alla svenskar är medvetna om klimatförändringarna men endast 56% av svenskarna ser på klimatförändringarna som ett personligt hot. (Gallup,2009.) Tidigare forskning visar på vikten av landets politiska historia hur denna kan påverka individens upplevelse av risk och riskperception. Cindy Isenhour gjorde 2012 en studie där resultatet visade att vi svenskar drivs mer av den globala påverkan av klimatförändringar än av personlig påverkan och erfarenhet. När frågor ställdes om svenskars konsumtionsvanor så visade det sig att 91% av de tillfrågade hade lagt om sina konsumtionsvanor på grund av en oro över hur de skulle påverka andra i världen (Isenhour,2012:12). Isenhour menar därför att svenskars klimatengagemang drivs av andra faktorer än endast den individuella vinningen. Detta kan enligt Isenhour förklaras med den politiska historia som Sverige har. Sverige har länge varit ett välfärdsland som drivit en politik med fokus på att ta hand om, och hjälpa svagare individer i samhället. Detta menar Isenhour, kan vara en förklaring till att de svenskar som har en klimatvänlig livsstil drivs av faktorer som jämställdhet och

rättvis fördelning av resurser, istället för att de har en egen personlig erfarenhet av klimatförändringarna (Isenhour,2012:15).

En amerikansk studie från 2011 stärker i sin tur bilden av att ett lands politiska historia kan påverka individens syn på klimatet. Resultatet av studien visade att länder som har en socialistisk historia tenderar till att tro mer på forskning om klimatförändringar och dess effekter. Medan länder med en historia av en mer individualistisk kultur är mindre benägna att tro på klimatförändringarnas negativa effekter och risker (Kahan, D. M., Jenkins-Smith, H. and Braman, D. 2011:156). Detta visar att risker och riskperception inte bara behöver vara förankrat i personlig erfarenhet, utan landets politiska ramverk spelar en mycket viktig roll.

Stora delar av den tidigare forskningen visar att det är vanligare bland politiskt konservativa att förneka klimatförändringar. I en studie gjord av Kirsti Jylhä undersöks detta samband och hennes ansats var att se om personlighetsvariabler korrelerade med politiskt orientering samt om dessa variabler även korrelerade med politisk ideologi. Studien är baserad utifrån fyra personlighetsblock och dessa är dominans, empati, öppenhet för erfarenheter samt undvikande av ångest (Jylhä,2016:40). Respondenterna i studien var antingen av svenskt eller brasilianskt ursprung. När Jylhä mätte relationen mellan förnekelse av klimatförändringar och politisk orientering så visade resultatet att förnekelse av klimatförändringar och politisk orientering endast var statistiskt signifikant i Sverige. I Brasilien var dock relationen mellan kön och förnekelse signifikant (Jylhä,2016:53). Urvalet i denna studie var baserat på 59% kvinnor och resterande män, detta visar att kvinnors politiska åskådning kan ha betydelse för hur de uppfattar klimatförändringar. Studien visade också att det manliga könet korrelerade med förnekelse av klimatförändringar (Jylhä,2016:28).

3.3 Klimatförändringar ur ett genusperspektiv

Naturvårdsverket gjorde en undersökning 2009 som belyser genusperspektivet i klimatfrågan. Undersökningen visade att 79% av kvinnorna ansåg att det var mycket viktigt att agera mot klimatförändringar, medans endast 65% av männen ansåg samma sak (Naturvårdsverket,2009:6). En klimatpåverkan som anses vara av den

mildare sorten är att Sverige som resultat av klimatförändringarna kommer att uppleva varmare somrar. Studien visade att 82% av kvinnorna anser det troligt att somrarna kommer att bli varmare i framtiden. Medans 73% av männen bedömer det som troligt att somrarna i Sverige kommer att bli varmare (Naturvårdsverket,2009:10). Vid en fråga om svårare klimatförändringar, i detta fall stigande havsnivåer, där ökar skillnaderna mellan män och kvinnor. Hela 80% av kvinnorna framhäver att havsnivåerna troligtvis kommer att öka, endast 65% av männen anser samma sak. Tas även ålder i beaktande så ökar differensen ytterligare, endast 50% av männen upp till 29 år ansåg att det är troligt med ökade havsnivåer (Naturvårdsverket,2009:12). Studien visar även att kvinnor tenderar att tro på att Sverige aktivt kan göra något åt klimatförändringarna. 65% av kvinnorna svarade Ja absolut medans 47% av männen trodde att Sverige definitivt kunde bromsa klimatförändringarna. Vidare ansåg 21% av männen att de inte trodde Sverige kunde göra någonting för att bromsa klimatförändringarna. Medans endast 8% av kvinnorna ansåg att Sverige inte har något möjlighet att bromsa klimatförändringarna (Naturvårdsverket,2009:18).

3.4 Risker ur ett genusperspektiv

En amerikansk studie visade att vita republikanska män tenderar till att ha en lägre riskperception, dessa män är även mer benägna att tro att klimatförändringarna inte är orsakade av människan. Resultatet av studien visade att dessa männen var mer öppna för konspirationsteorier och de var mer benägna att tro att klimatfrågan var en fråga som var påhittat och driven av media (Whitmarsh,2008:368). På gruppnivå har forskning visat att det finns en könsskillnad vad gäller riskperception, många studier visar att män generellt sett skattar risker lägre än kvinnor. En förklaring till att kvinnor uppfattar risker högre än män är att de socialiserats in i en roll som omhändertagande och sköra individer som är mer sårbara för exempelvis våld och våldtäkt (Slovic,2000:396). Den största skillnaden mellan män och kvinnor kunde urskiljas när det kom att handla om de allmänna riskerna, dessa skattades markant högre av kvinnorna än av männen. De personliga riskerna hade inte en lika tydlig könsprägel (Sjöberg,2016:61).

3.5 Sammanfattning

Ovan nämnda studier visar alla på att kvinnor på olika sätt upplever och engagerar sig i klimatförändringar i större utsträckning än män. Det blir därför vetenskapligt intressant för min studie att förklara och förstå vad denna skillnad kan böttna i. Isenhours studie visar att ett lands politiska åskådning kan ha betydelse för hur individerna reagerar på klimatförändringar. Whitmarsch studie visar att konservativa män är de individer som skattar riskerna med klimatförändringar lägst, varpå studien stärker tesen om att politisk orientering är viktig komponent i mäns uppfattning om klimatförändringar. Dock visar Jylhäs studie att politisk orientering även kan ha betydelse för kvinnors upplevelse av klimatförändringar. Eftersom resultatet av hennes studie visade på en korrelation mellan politisk orientering och förnekelse av klimatförändringar där urvalet bestod av merparten kvinnor, därför finner jag resultatet i Jylhäs studie mycket viktigt i relation till arbetets syfte och frågeställning. Något som inte tas upp i den ovan nämnda tidigare forskningen är betydelsen av kvinnors familjesituation. Genom att studera detta kan min studie därför bidra med ytterligare en faktor som kan förklara varför kvinnor uppvisar ett större engagemang och en högre riskperception i relation till klimatförändringar.

4 Teoretisk bakgrund

4.1 Inledning

I första delen av teoriavsnittet som presenteras har jag valt att använda mig av Anthony Giddens och hans teori om The politics of climate change. Anledningen till att jag valde denna teori som utgångspunkt är för att den rör sig på en övergripande samhällsnivå. Teorin tar upp hur vi som samhälle uppfattar och agerar vad gäller klimatförändringar. Giddens belyser även politiken betydelse för att hantera klimatförändringarna och dess konsekvenser. Som komplement till Giddens teori om samhällets betydelse i relation till individens upplevelse av klimatförändringar har jag i detta arbete valt att använda mig av Ulrich Beck och hans teori om Risksamhället. I Becks teori om risksamhället tar han upp de nya riskerna som det moderna samhället måste hantera. Teorin fördjupar sig i individens upplevelse av de nya moderna riskerna. Beck utgår ifrån att riskerna i det moderna samhället läggs över på individen själv, vilket innebär att riskerna får en minskad

politisk betydelse. Giddens menar istället att hanteringen av riskerna måste genomsyra politiken och att de politiska styrmedlen är centrala för den globala hanteringen av klimatkrisen. Både Beck och Giddens beskriver hur de moderna riskerna är osynliga, varpå de båda är eniga om att detta är kärnan till de moderna riskernas komplexitet.

4.2 Begrepp

Nedan presenteras begreppet riskperception som är ett begrepp som genomsyrar uppsatsen som helhet och som tillämpas i teoriavsnittet nedan.

4.2.1 Riskperception

Begreppet riskperception kan förklaras i sin helhet som något som förklarar individens subjektiva uppfattning av en upplevelse (Renn, 1998:58). Jag har nedan valt att dela upp begreppet för att tydliggöra hur begreppet är relevant för uppsatsens syfte och frågeställning. Begreppet risk innebär en mänsklig handling som genererar konsekvenser för individen. En risk kan ses som både en upplevelse och en möjlighet och individens möjligheter och upplevelser kan påverkas både positivt och negativt av begreppet, allt beroende på kontext (Giddens, 2011:56). Med begreppet perception har jag därför i denna uppsats för avsikt att förklara individens subjektiva uppfattning av risker. Begreppet har även som avsikt att förklara vad som påverkar uppfattning av risker samt hur riskperception kan skilja sig åt mellan individer (Renn, 1998:58). I en uppsats vars syfte är att undersöka kvinnors riskperception i relation till klimatförändringarna blir därför begreppet användbart eftersom kvinnornas subjektiva uppfattning av klimatförändringar kommer att presenteras och framhävas ytterligare i både teori och analysavsnittet.

4.2 The politics of climate change

Konsekvenserna av de nya klimatriskerna så som starka stormar och cykloner har blivit allt vanligare. I Norden upplevs just nu tidigare vårar, ostabilare vintrar förlusten av vissa djurarter, medans andra nya djurarter uppkommer i den svenska naturen (Giddens,2011:18). Det har länge funnits en oro för miljön och de klimatförändringar som sker, det har dock inte skett någon större förändring i vårt leverne. Global uppvärmning är ett unikt problem, både till sin storlek och eftersom

dess konsekvenser till stor del vilar i framtiden. Vi som samhälle måste attackera den globala uppvärmningen som att vi befinner oss i ett krig, dock med förutsättningen att vi inte kan se eller ta på vår fiende (Giddens,2011:2). Faran och riskerna med den globala uppvärmningen och dess medförande klimatförändringar blir därför allt för abstrakt för individen att förhålla sig till.

I huvudsak menar Giddens att det är industriländerna som står för merparten av de utsläpp som driver den globala uppvärmningen, därför bär dessa länder merparten av ansvaret i att ta kontroll över utsläppen. Det är industriländerna som måste införa sociala reformer som aktivt verkar till ett bättre miljö - och klimatarbete. För att hantera de globala riskerna måste industriländerna införa en politik som är gränsöverskridande. Det måste till en långsiktig och hållbar politik som inte är beroende av färg utan som bedriver en gemensam och hållbar klimatpolitik (Giddens,2011:74). Giddens hävdar att själva begreppet hållbarhet innebär balans och kontinuitet, begreppet används idag flitigt av klimataktivisterna och gröna politiker. Affärsmän och regeringar tenderar istället att använda sig mer av begreppet utveckling som i sin tur ska främja en ekonomisk tillväxt. Giddens menar att vi måste bredda betydelsen av begreppet tillväxt och förändra dess innebörd. Ekonomisk tillväxt kan inte längre vara en måttstock på välfärd. För att kunna tackla framtida klimatförändringar måste begreppen hållbarhet och utveckling gå hand i hand (Giddens,2009:61). Giddens menar även att utvecklingsländerna måste få utrymme att utveckla sin ekonomi, även om det innebär en tillfällig ökning av växthusgaser. Industriländerna i sin tur måste sluta mäta välfärd i konsumtionsvanor, de måste ta ett steg tillbaka och lämna utrymme till utvecklingsländerna (Giddens,2009:74). De klimatförändringar som sker kan inte längre ignoreras och de kommer att innebära konsekvenser i vårt dagliga liv. Vi måste därför anpassa och förbereda oss, klimatet bör vara ett problem som är *"front-of-the-mind issue"* (Giddens, 2011:73).

4.2.1 Giddens & risk begreppet

Giddens menar att begreppet risk kan förstås och klaras från två håll, risktagande kan vara något som är förenat med fara och som medför negativa konsekvenser så som kärnvapenkrig och hormonstörande ämnen. Men risk kan också innebära något modigt och innovativt. Att mänskligheten vågar att ta risker inom ny teknik kan leda

till att vi faktiskt överlever klimatförändringarna i framtiden. Giddens framhäver i sitt resonemang om risker att det handlar om att balansera riskernas konsekvenser mot varandra. Att risken kontra möjligheten alltid ska stå i centrum, ingenting är någonsin helt riskfritt (Giddens,2009:56).

En av huvudorsakerna till hur individer uppfattar klimatförändringar är hur de bedömer dess risker och konsekvenser. För att risker ska kunna existera behöver de en kontext, risker har enligt Giddens olika värden beroende på vilken kontext de befinner sig i (Giddens,2009:59). När risker ska definieras så görs de genom relationen mellan kostnaderna och fördelarna, detta gör att riskerna med klimatförändringarna kan upplevas som vaga och diffusa (Giddens,2009:58). Giddens vill med sitt begrepp; "The Giddens Paradox" förklara att riskerna med klimatförändringarna måste upplevas av individen själv för att denne ska förmå sig att helt förstå och ta till sig de risker som klimatförändringarna medför. Genom egna erfarenheter kommer individen utveckla en vilja och ett engagemang att motverka global uppvärmning och klimatförändringar, eftersom denne blivit personligt drabbad av dess negativa konsekvenser. Konsekvenserna av den globala uppvärmningen vilar dock på framtiden, detta är enligt Giddens en bidragande orsak till varför många är medvetna, men utan att agera (Giddens,2009:2).

"Why do many young people take up smoking even though, they are well aware that, as it now says on cigarette packets, 'smoking kills'? At least part of the reason is that, for teenager, it is almost possible to imagine being 40, the age at which the real dangers starts to take hold and become life-threatening."(Giddens,2009:3).

4.3 Ulrich Beck & risksamhället

Vårt riskkalkylerande har förändrats från det industrisamhälle som vi lämnade under 1960-talet. I det globala samhället vi idag verkar i finns det risker i nästan allt, och den risk som växt fram kraftigt det sista är just risken för naturkatastrofer, global uppvärmning och dess effekter på jordens invånare. Beck gör en tydlig skillnad mellan risker som är orsakade av människan och risker som är orsakade av naturen. Risker som uppkom i det tidigare industrisamhället var ofta lokala, det påverkade de personerna som till exempel arbetade på fabriken i den lilla byn. Exempel på

sådana risker kunde då vara hälsoproblem som var kopplade till fabriksarbetet. Denna typ av risk är enklare för individer att förstå sig på eftersom orsak och verkan är nära sammanlänkat. Dessa risker och olyckor kunde allt som oftast kategoriseras som funktionella (Beck,1998:32).

Vi lärde oss någonting av risken och skapade på så sätt nya rutiner som medförde att vi inte upprepade samma misstag (Lindskog, Sundqvist, 2009:64).

Det sociala välståndet i det moderna risksamhället handlar om utbildningsmöjligheter, inkomst och konsumtion. Alla dessa ting betraktas som värdefulla och eftersträvansvärda. Risker är dock något av en moderniseringsbiprodukt av ett oönskat överflöd av välstånd. Enligt Beck är riskerna biprodukter av överdriven kapitalism och konsumtion. Det som kännetecknar dessa risker är att det varken kan ses eller uppfattas av de mänskliga sinnen. Gifta ämnen i textilier och skadliga partiklar i luften kan de mänskliga sinnen inte plocka upp och det är detta som Beck menar definierar de nya moderna riskerna. Konsekvenserna av dessa risker ligger långt fram i framtiden och för att individen ska kunna synliggöra och tolka konsekvenserna av riskerna måste kunskap finnas (Beck1998:39). Riskperception och risktagande har blivit en stor del av dagens moderna samhälle och Beck menar därför att samhället håller på att utvecklas från ett välfärdssamhälle till ett risksamhälle. Där risksamhället blir ett katastrofsamhälle där undantagstillståndet riskerar att bli det nya normaltillståndet (Beck,1998:64).

4.3.1 Individualiseringsprocessen

Individualiseringsprocessen är ett resultat av den reflexivet som moderniseringsprocessen för med sig och som förintar de traditionella levnadsvanor som industrisamhället är uppbyggt på (Beck,1998: 251). Industriländerna upplever just nu en våg av ”samhällelig” industrialisering vilket innebär att individen frigör sig från industrisamhällets sociala former. Klass, skikt, familj och könsroller är alla de sociala former som just nu står under förändring i det nya moderna risksamhället (Beck,1998: 118). Det uppstår därför individuella existensförutsättningar och för sin egen överlevnads skull tvingas individen att placera sig själv i centrum i sina livsplaner. Ur en marxistisk vinkel närmar vi oss ett samhälle där kapitalism utan

klasser skulle kunna bli en verklighet eftersom individen själv upphäver de grundprinciper som de gamla sociala rollerna vilar på (Beck,1998:119). Den enskilda individen blir en reproduktionsform av dennes sociala verklighet och individen måste själv trygga sin egen existens. För att existera och trygga sig själv blir därför individen beroende av exempelvis arbetsmarknad och konsumtion (Beck,1998:121). Den kapitalistiska konsumtionstanken medför därför en slags upphöjning av riskerna, Beck menar därför att det moderna riskerna är ”Big Business”. Individer kan skapa mega risker själva genom exempelvis konsumtions - och levnadsvanor vilket medför att riskerna på detta sätt återskapas sig själva, inifrån samhället. Risker och problem läggs i detta samhälle över på individen vilket leder till att dessa får en minskad politisk betydelse. Samhällets kriser och risker ses inte längre ses som samhälleliga, utan de ses som individuella, dock kan det - menar Beck då uppstå aktionsgrupper och sociala rörelser, likt klimatrörelsen ”Skolstrejk för klimatet”. Beck menar att de här olika rörelserna som vi idag ser växer i samhället är tecken på att individer försöker skapa nya sociala identiteter i en individualiserad värld som har förlorat sina traditioner (Beck,1998:122).

4.3.2 Den moderna kvinnan

Likt resonemanget om individen i risksamhället menar Beck att kvinnor genomgår en egen frigörelse. Denna frigörelse från de tidigare könsrollerna har i det moderna risksamhället sitt ursprung genom skilsmässorna. I det tidigare industrisamhället var det social bakgrund och brist på utbildning som placerade kvinnorna i en fattigdom där de var lägre ställda samhällsmedborgare. Enligt Beck är det idag skilsmässorna som är kvinnornas nya dilemma. En skilsmässa innebär en frigörelse mellan kvinnan och kärnfamiljens grundvalar och traditioner. Det är en process som inte längre kan kontrolleras och på detta sätt letar sig även individualiseringsprocessen in i familjelivet. Familjen i risksamhället består istället av en grupp individer som lever självständiga liv. Individerna i familjen försöker nu istället att balansera mellan olika individuella ambitioner inom utbildning, yrkesliv, ekonomi och skyldigheter gentemot hushållets barn (Beck,1998:120). Kvinnor har historiskt sett varit lägre ställda än männen och det har medfört en större utsatthet varpå det har varit mer förenat med risk att vara kvinna i samhället. Kvinnans vilja att vara ekonomiskt oberoende och vara del av individualiseringsprocessen krockar fortfarande med viljan att bli förälder. Kvinnornas rörelsefrihet i det moderna samhället skapar en ny

sorts otrygghet, kvinnorna pendlar mellan att finnas till för både andra och samtidigt för sig själva. Beck beskriver därför den kvinnliga individualiseringsprocessen som villrådig (Beck,1998:171). Genom de nya valmöjligheterna som finns för den moderna kvinnan skapas nya risker, följderna och riskerna för de nya valmöjligheterna är inte det samma mellan könen. Kvinnor och män har fortfarande inte samma förutsättningar, det är fortfarande mer riskfyllt för en kvinna att skilja sig. Detta beror på att kvinnor fortfarande har en lägre inkomst och kvinnor fortfarande tar huvudansvaret för de obetalda hushållsarbetet (Beck,1998:175).

4.4 Kritik till teorierna

En kritik som framförts angående Becks teori om risksamhället är att risker inte är något nytt i samhället. Risker har alltid funnits och framför allt var risker betydligt vanligare förr i tiden. Beck har även fått kritik för att hans teori om risksamhället är allt för dystopisk och överdriven. Mot detta argumenterar Beck att det nya risksamhället för med sig enorma megarisker med globala konsekvenser. Det moderna risksamhället ställer då krav på demokrati, öppenhet, stora kunskaper och tillfredsställda medborgare (Lindskog, Sandstedt, Sundqvist, 1997:125). Giddens teori har fått kritik för hur mycket han betonar vikten av individens egna erfarenhet. Giddens menar att personlig erfarenhet av negativa konsekvenser i relation till klimatförändringarna är en nödvändighet. Det är den egna upplevelsen och erfarenheten som kommer att ge individen motivationen att göra de uppoffringar som krävs för att kunna leva mer hållbart. Dock har jag valt att lyfta kritik mot denna delen av Giddens teori. Detta genom att ta med Cindy Isenhours studie i avsnittet tidigare forskning.

Resultat av Isenhours studie visar att svenskars klimatengagemang nödvändigtvis inte kommer från egenupplevda händelser utan av empati och medkännande för andra mindre privilegierade människor.

4.5 Sammanfattning

Både Beck och Giddens teorier berör klimatet och de nya riskerna som tillkommer av klimatförändringarna, dock så tar de sig an problemet från olika håll. Giddens har för avsikt att förklara politikens roll och hur viktig politiken är för att kunna hantera klimatförändringarna och de risker som de medför. Giddens teori kan därför

appliceras på den del av arbetes frågeställning som rör kvinnornas riskperception i relation till politisk orientering och vilken roll som kvinnorna anser att politiken spelar. I sin teori fördjupar sig dock Giddens även i länders politik och deras skattesystem i relation till klimatförändringar. Giddens berör i sin teori även betydelsen av grön teknik och hur denna kan utvecklas globalt. Detta är dock något som jag valt att exkludera i mitt angreppssätt eftersom denna del av teorin inte är relevant för min frågeställning.

Becks teori om det moderna risksamhället blir intressant utifrån den del av frågeställningen som berör faktorn familjesituation samt hur den kan påverka kvinnors upplevelse av klimatförändringar. Becks teori fördjupar sig i den individualiseringsprocess som individer och framför allt kvinnor genomgår i det moderna samhället. Teorin beskriver även varför kvinnor rent historiskt varit mer utsatta för risker i samhället. Kvinnors historia av lägre samhällspositioneringar och utsatthet kan därför vara en bidragande faktor till att kvinnor idag är mer oroad över klimatförändringar än män. Det som inte lyfts av mitt angreppssätt av Becks riskteori är betydelsen av klasser och samhällsskikt. Individens klasstillhörighet kan vara en faktor som påverkar både riskperception och klimatengagemang men på grund av arbetets omfattning har jag valt att inte ta upp klasstillhörighetens påverkan på risksamhället.

5 Metod

I följande avsnitt redovisas det metodval som gjorts utifrån studiens syfte och dess frågeställningar. Etiska överväganden samt genomförandet kommer även nedan att presenteras.

5.1 Metodval

Metodvalet i detta arbete är mailintervjuer som är semistrukturerade utifrån ett fenomenologiskt perspektiv, detta motiveras av arbetets kvalitativa ansats. Inom sociologin har det fenomenologiska perspektivet för avsikt att förstå sociala fenomen utifrån individens egna perspektiv (Kvale & Brinkman, 2009: 42). Det fenomenologiska perspektivet genomsyrar intervjuguiden eftersom frågorna är utformade på ett sätt som ska främja och belysa kvinnornas upplevelse av

klimatförändringarna och dess risker. Intervjuerna som analysen grundar sig på är deskriptiva, vilket innebär att meningen med intervjuerna är att försöka kartlägga individernas livsvärld (Kvale & Brinkman, 2009: 122). Tidigare forskning inom riskperception i relation till klimatförändringar är till stor del baserad på kvantitativ data. Varpå jag anser att en kvalitativ studie kan skapa ny kunskap och bidra med en annan vinkling av forskningsfrågan.

5.2 Mailintervjuer

Det insamlade materialet i den här studien bygger på mailintervjuer. Mailintervjuer är ett relativt nytt fenomen när det kommer till insamlandet av kvalitativ data och det finns både fördelar och nackdelar med metoden. Mailintervjuer ger oss möjlighet att närma oss individer som vi inte annars skulle kunna komma i kontakt med, på detta sätt skapas en ny form av intimitet (Svenningsson, 2003:12). Mailintervjuer kan på samma sätt som fysiska intervjuer vara konstruerade som strukturerade, semistrukturerade och ostrukturerade (Murray & Sixsmith, 1998:5). Intervjuer som kräver fysisk närvaro av både respondent och forskare kräver oftast både tid och pengar. Det kan även vara svårt att finna respondenter som har möjlighet att delta (Meho, 2006:1285). Fördelarna med att inte intervjuas ansikte mot ansikte är att du kan få ett bredare urval genom att genomföra intervjuer digitalt. Det kan även vara så att forskaren får tillgång till att intervjuas individer som hade avstått från att genomföra intervjun ansikte mot ansikte av orsaker som främlingskänsla, blyghet eller maktförhållanden (Ryen, 2014:199). Mailintervjuer kan därför upplevas som mer anonyma än intervjuer ansikte mot ansikte. En fråga om politiskt ställningstagande kan upplevas som laddad varpå mailintervjuns anonymitet kan bidra till mer sanningsenliga svar (Murray & Sixsmith, 1998:7). Individens mail kan dock vara offentlig på flera sätt, det kan exempelvis vara ett arbetskonto som flera kan få tillgång till. Det kan vara ett familjekonto som alla familjemedlemmar i hushållet kan logga in på (Ryen, 2014:201). I detta fall är dock samtliga kvinnors mailadresser personliga. Mailintervjuer är tidseffektiva eftersom materialet redan finns nedskrivet från början, detta ger i sin tur ett utrymme i att som forskare kunna ställa följdfrågor på de besvarade frågorna. Genomförandet av mailintervjuer ger även forskaren möjlighet att intervjuas flera respondenter samtidigt, vilket gör metoden tidseffektiv (Ryen, 2014:197).

En negativ aspekt kan dock vara att metoden innebär en tidsfördröjning eftersom forskaren inte kan påverka när respondenterna svarar, vissa kan svara direkt medan andras svar tar längre tid att samla in. En annan aspekt är att mailintervjun ger intervjupersonen tid att svara, detta kan leda till manipulation och taktik i kommunikationen. Samtidigt så kan det bidra till att intervjupersonen får en helt annan möjlighet till reflektion innan denne svarar (Ryen,2014:199). Forskaren har under en mailintervju inte möjlighet att ta in de visuella intryck som annars skulle vara möjliga vid en fysisk intervju. Komponenter så som kroppsspråk, ögonkontakt och röstläge går förlorat vid mailintervjuer (Meho,2006:1289). Intervjuaren och respondenten befinner sig därför i olika tidsrum vilket medför ett smalare spektrum av kommunikationsmöjligheter, detta kan leda till svårigheter i interaktionen (Svenningsson,2003:14). Ytterligare en negativ aspekt är att respondenterna kan vara olika skickliga i att uttrycka sig i skrift (Meho,2006:1289).

5.3 Etiska överväganden

Kvale & Brinkman menar att forskaren ständigt ska ta etiska överväganden i beaktande. Etiska överväganden ska alltid anpassas utefter varje forskningsprojekt och huvudfokuset i kvalitativa studier ska ligga på forskarens etiska kapacitet (Kvale & Brinkman, 2009:85). Denna studie avser att verka efter goda etiska riktlinjer för kvalitativ forskning. De etiska riktlinjerna är till för att skydda de kvinnor som har deltagit i studien (Vetenskapsrådet,2017:13). För att förhålla mig de etiska riktlinjerna så har jag innan genomförandet av intervjuerna informerat om studiens syfte och frågeställning. Jag har även informerat om vad de har för rättigheter i form av att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Deltagandet är frivilligt och allt deltagande strikt konfidentiellt. De är informerade om att deras namn kommer att ersättas med fiktiva namn för att skydda deras identiteter. Genom informationsbrevet framgår även att materialet endast kommer att hanteras av mig. Efter att jag mottagit kompletta svar från varje enskild kvinna så har mailen raderats. Detta för att säkerställa att mailen inte hamnar på villovägar eller att någon annan skulle få tillgång till materialet. Materialet har sedan förvarats i en mapp hemma hos mig för att sedan transkriberas och föras in i analysavsnittet. Kvinnorna har alla samtyckt till att resultatet sedan kommer att ingå i en kandidatuppsats som kommer att publiceras genom Lunds Universitetet. Fördelarna med individernas deltagande

och den kunskap som de för med sig ska ställas mot, och vägas upp av den risk som det kan innebära för individerna att delta (Kvale & Brinkman,2009: 89). Jag som student har i denna studie övervägt riskerna med individernas deltagande och dragit slutsatsen att riskerna för att deltagande kvinnor på något sätt ska komma till skada genom sitt medverkande är mycket låga.

5.4 Urval

Urvalet i denna studie består utav sex stycken kvinnor som har barn och fyra stycken kvinnor som inte är föräldrar. Ett urval handlar inte endast om de individer som ska vara med i studien, utan det handlar även om att välja ut de miljöer där det som ska undersökas verkligen kan undersökas (Ryen, 2004:71). Jag valde därför att gå ut i en Facebookgrupp som riktar sig till kvinnor med barn födda 2015 och 2017. Relativt omgående fick jag sex stycken kvinnor som kunde tänka sig att ställa upp i studien. Urvalet av dessa kvinnor är därför ett frivillighetsurval eftersom dessa kvinnor frivilligt anmält sitt intresse efter att ha uppmärksammat min förfrågan. De fyra kvinnor som inte har barn är gjorda med ett så kallat bekvämlighetsurval. Det är personer som har funnits i min närhet men det är inte personer som jag har någon kontakt med i vardagen. Användandet av mailintervjuer som metod motiveras därför av att jag inte skulle kunna ha etablerat en fysiskt kontakt med kvinnorna på grund av det geografiska avståndet.

5.5 Genomförande

De tio kvinnor som valde att delta i studien fick alla ett informationsbrev samt ett samtyckesbrev. Den information som respondenterna delgavs före undersökningens början är baserade på Kvale & Brinkmans sammanställning av etiska riktlinjer. Informationsbrevet innehöll en kort presentation av studien samt dess syfte och frågeställning. Samtyckesbrevet behandlade punkter som; information om studiens syfte, att respondenten fått möjlighet att ställa frågor innan intervjun, att deltagandet är frivilligt, att respondenten när som helst kan avbryta sitt deltagande samt att allt intervjumaterial är strikt konfidentiellt (Kvale & Brinkman,2009:87). Respondenterna fick sedan maila i retur till mig att de samtyckte, därefter mailades intervjuguiden ut. Tidsåtgången var satt till sju dagar eftersom jag ville ha någon form av regel kring när återkoppling till mig senast skulle ske. När jag sedan fick

tillbaka intervju svaren gick jag igenom samtliga svar, ställde följdfrågor till de svar som jag ansåg mig vara osäker på för att säkerställa att jag tolkat deras svar korrekt. Intervjuerna skrevs sedan ut och kvinnornas intervju svar komprimerades till kortare formuleringar där kärnan av deras yttranden förblev central. Denna teknik kallas för meningskoncentrering och denna typ av metod avser att underlätta arbetet med att analysera det mest centrala i intervju personernas svar (Kvale och Brinkmann, 2009:22). Genomförandet av analysen följde sedan de steg som Kvale och Brinkman nämner i sin bok *''Den kvalitativa forskningsintervjun''*. För att skapa mig en känsla och uppfattning så läste jag först igenom de intervju personernas svar, vid osäkerhet av tolkning så ställdes följdfrågor. Därefter tog jag fasta på de mest centrala delarna av kvinnornas svar vilket i det här fallet bestod av kvinnornas uppfattning av klimatförändringar samt hur de uppfattar riskerna med klimatförändringarna. Teman skapades sedan utifrån de centrala delarna ur intervju materialet och dessa teman länkades sedan samman med uppsatsens syfte. De teman som sedan utmynnades utgör grunden till resultat och analysavsnittet som presenteras nedan.

6 Resultatredovisning & Analys

Detta avsnitt kommer inledas med en kortare presentation av kvinnorna som medverkar i studien. Därefter presenteras analysen som är uppdelad i två avsnitt, de första avsnittet presenterar kvinnornas upplevelse av klimatförändringar och politikens ansvar i relation till klimatförändringar. Del två av analysen fördjupar sig i riskperception och kvinnornas upplevelse av riskerna med klimatförändringar.

6.1 Presentation av intervju personerna

Elsa – Elsa bor tillsammans med sambo och två barn i Östergötland. Hon är 33 år gammal och har en masterexamen i miljö och ekologi. Elsa röstade på miljöpartiet i det senaste riksdagsvalet. *''I naturen finner jag lugn och har lättare att tänka''*.

Linnea – Linnea bor Västra Götalands län och bor tillsammans med sin man och två barn. Hon är 34 år gammal och har en kandidatexamen inom arbets- organisationspsykologi. I det förra riksdagsvalet så röstade Linnea på Socialdemokraterna. *''Innan jag fick barn var jag inte så intresserad av att vara ute i naturen. Nu innebär det möjlighet för mig och min familj att komma ut i friska luften och att få möjlighet att upptäcka allt från djur till kottar''*.

Anna – Anna är 34 år gammal och bor i Stockholms län tillsammans med sin sambo och två barn. Anna har en högskoleutbildning och röstade på Sverigedemokraterna i förra riksdagsvalet. *”Naturen har inte betytt så mycket för mig tidigare. Det var en plats där jag lekte mycket som barn, framförallt i skogen. Sen har jag inte tänkt så mycket på den”*.

Minna - Minna bor i Västra Götaland och är 35 år gammal, Minna är förlovad och har ett barn. Minna är utbildad barnskötare men studerar just på heltid. I det förra riksdagsvalet röstade Minna på Västerpartiet. *”Världens lungor, för mig betyder naturen mycket för att naturen ger mig ro, lugnet och ger mig syre för att kunna andas.”*.

Sara – Sara bor tillsammans med sambo, 3 barn och ett till på väg i Västra Götaland. Sara är 31 år gammal och är utbildad sjökaptan, vid det förra riksdagsvalet röstade Sara på Socialdemokraterna. *”Älskar naturen. Den ger mig en frihetskänsla, bort från måsten. När jag är ute i naturen känns allt enkelt”*.

Felicia – Felicia är 31 år gammal och bor i Västra Götaland tillsammans med sin sambo och sina barn. Felicia har inte någon efter gymnasial utbildning och i det förra riksdagsvalet röstade hon på Vänsterpartiet. *”Naturen är avgörande för att bibehålla balans i min mentala hälsa. Naturen är grunden till min kreativitet, mitt välmående och en tillflyktsort när allt blir lite för mycket.”*

Sandra – Sandra lever ensam i Västra Götaland, hon är 26 år gammal och läste till undersköterska på gymnasiet, vilket hon idag också arbetar som. Sandra röstade på Socialdemokraterna i det senaste riksdagsvalet. *”Jag är ingen friluftsmänniska direkt, men jag gillar att promenera i naturen”*.

Mikaela – Mikaela bor i Värmlands län och lever som särbo utan barn. Hon är utbildad som specialistsjuksköterska och Mikaela röstade i det senaste riksdagsvalet på Centerpartiet. *”Personligen gillar jag att vara ute i skog och mark” Naturen är mycket viktig för mig.*

Linda – Linda är 26 år gammal och bor tillsammans med sin sambo i Västra Götaland. Linda har studerat till fysioterapeut och arbetar idag som detta. Vid det senaste riksdagsvalet röstade Linda på Centerpartiet. *”Jag upplever att jag mår bättre när jag varit i naturen och det är ett bra sätt att få återhämtning”*.

Petra – Petra är 30 år gammal och lever ensam i Västra Götaland. Hon arbetar idag som vårdbiträde inom hemtjänsten, Petra röstade blankt i det senaste riksdagsvalet

eftersom hon själv beskriver att hon var osäker och för dåligt insatt. ”*Jag spenderar mycket tid i naturen så på det sättet är den viktig för mig*”.

6.1.2 Sammanfattning

Totalt baseras mitt empiriska material på sex stycken kvinnor som är föräldrar samt fyra stycken som inte har barn och den politiska fördelningen ser ut enligt följande;

S	V	MP	C	SD	Blankt
3	2	1	2	1	1

6.2 Klimatförändringar

6.2.1 Att leva klimatsmart

Att leva klimatsmart innebär att individen väljer att utöva ett leverne som främjar balanserad och hållbar livsstil (Giddens 2009:61). Sara förälder berättar –

”Jag sopsorterar, handlar nästan enbart begagnat eller second hand. Undviker onödiga resor med vår privata, tyvärr dieselbil”:

Att leva klimatsmart innebär att försöka leva balanserat och hållbart, att kunna tillgodose basbehov, att ha en balans mellan samhällsskikt och att skydda naturliga resurser. Att leva hållbart är dock ett svårdefinierat begrepp eftersom mycket av dess innebörd vilar i framtiden. Konsekvenserna av hållbart leverne idag kommer först att bli synliga i framtiden, vilket gör det svårt för individer idag att motivera sig själva till att göra vardagliga förändringar (Giddens,2009:61).

Det empiriska materialet visade dock att alla kvinnor oberoende av föräldraskap och politisk orientering fann det viktigt att aktivt utträtta klimatpositiva handlingar. Materialet visade att gruppen av kvinnor som är föräldrar går något längre i sina handlingar vad gäller klimatsmart leverne. Fem av sex kvinnor ur föräldragruppen sa att de aktivt försöker minska resorna samt åka mer kollektivt. Att göra detta kräver en aktiv handling eftersom det innebär en livsstilsförändring hos individen. I gruppen kvinnor som inte är föräldrar där beskrev Sandra, Petra

och Mikaela att de lever klimatsmart genom att källsortera. Att källsortera ses som en passiv handling eftersom detta inte innebär någon livsstilsförändring (Linden,2009:19).

I samtliga fall tog dock kvinnorna själva upp saker de kunde förbättra, detta tyder på medvetenhet och att det finns kunskap om vikten av klimatsmarta handlingar. Alla kvinnorna framhävde också att de tror att individen kan göra skillnad men att det finns en osäkerhet kring det individuella skillnaderna. Linnea beskriver att hon inte tror att individen inte beredd att göra de uppoffringar som krävs. Detta menar Linnea beror på att individen behöver någon form av individuell vinning för att motiveras till förändring. Det empiriska materialet visade också att det finns en osäkerhet över vilken roll de små individuella handlingarna spelar. Giddens beskriver att det finns en differens mellan vad den enskilda individen upplever att den kan påverka, i relation till den globala hanteringen av klimatförändringar (Giddens2009:107). En förklaring till att kvinnorna upplever en osäkerhet kring den individuella förmågan att kunna påverka klimatförändringarna kan enligt Beck vara att de individuella möjligheterna att påverka och fatta beslut inte existerar i den moderna civilisationen. Det uppstår då en känsla av vanmakt hos individen, vilket bidrar till en känsla av maktlöshet. Individen kan inte påverka de risker som drabbar, och som kommer att drabba individen i framtiden (Beck:1998:57).

6.2.2 Politikens ansvar

Enligt Giddens måste dagens politiker skapa förutsättningar för långsiktigt och hållbart klimatarbete. För att kunna hantera och motverka de klimatförändringar som vi står inför måste staten ta ett större ansvar. Staten ska därför underlätta för samhällsmedborgarna att kunna leva klimatvänligt (Giddens,2009:72). Mitt empiriska material visar även det, vikten av politiska styrmedel. Alla kvinnor oberoende av politisk inställning framhävde behovet av en politiskt blocköverskridande reform för att komma till rätta med det stora globala riskerna med klimatförändringarna. Sandra som lever ensam och röstade på S berättar –
”För att enklare kunna leva klimatsmart så hade det underlättat med ett tydligare politiskt ställningstagande.”

Samtliga kvinnor tog även upp industriländernas överflöd och att detta är ett problem som är förenat med stora risker ur klimatsynpunkt. Beck menar att detta överflöd leder till att en social obalans uppstår mellan västvärlden och utvecklingsländerna (Beck,1998:71). Anna som är förälder och röstade på SD berättar-

”Alla länder har olika syn på hur sopsorteringen ska se ut. Att fabriker släpper ut gifter i sjöar och hav.” Anna utvecklar; *”Vissa länder kanske inte har industrier med miljötankande eller att utvecklingsländer blir utnyttjade av företag i industriländer, som vill slippa de extra kostnaderna som kan följa med olika typer av miljö och klimatkrav.”*

I sitt resonemang bekräftar Anna det Beck berör avseende social obalans, att det finns ett maktförhållande mellan industriländerna och utvecklingsländerna. Där industriländerna utnyttjar utvecklingsländerna för billigare produktion eftersom de inte behöver innefattas av miljökrav. På grund av denna maktobalans menar Giddens att industriländerna måste lämna utrymme till utvecklingsländerna, så att även dom får möjlighet att komma ikapp (Giddens,2009:63). Detta beskriver även Elsa som röstade på MP och är två barns förälder -

”Jag anser att det är västvärldens skyldighet att hjälpa utvecklingsländer med teknik och pengar för att förbättra sin situation med så lite klimat och miljöpåverkan som möjligt”.

Samtliga kvinnor oavsett familjeförhållanden och politisk orientering uttryckte alla vikten av politisk styrning vad gäller klimatet och riskerna med klimatförändringarna. Dock så beskrev Linda som inte har barn och röstade på C att hon trodde att individen ändå kan göra stor skillnad, Linda menar att det är individens efterfrågan som styr marknaden. I kontrast till detta beskriver Felicia, förälder och som röstade på V i förra valet att hon anser att det helt och hållet är en politisk fråga. Felicia beskriver – *”Det blir oerhört svårt som civil i frågan att ansvara för klimatförändringen när vi är formade efter ett styre”.*

6.3 Riskperception i relation till klimatförändringarna

Det empiriska materialet visade att det finns en distinktion mellan lätta och svåra klimatförändringar och att riskperceptionen kan skilja sig åt mellan dessa. Det som är övergripande nämns som en lättare oro är att vi i Norden kommer att drabbas av varmare klimat. Giddens beskriver detta som en lättare form av klimatförändring varpå den kan upplevas som positiv för oss nordbor. Men på längre sikt kan detta bidra till svårare klimatförändringar så som vattenbrist och torka under sommarmånaderna (Giddens,2009:165). De flesta av kvinnorna nämnde förändring av årstider, något som de identifierar som en lättare klimatförändring. Elsa 2-barnsförälder som röstade på MP berättar –

”Tycker det är tydligt att det blivit betydligt varmare de senaste 20 åren, numera är det inte en självklarhet med en vit jul tex och alla jular var ju vita när jag växte upp.

Även Sara som är förälder och röstade på S beskriver att årstiderna har förändrats sen hon växte upp. Ingen av kvinnorna nämnde dock förändringen av årstiderna som något oroande eller något som de upplevde var förenat med risker. Både Sandra och Petra som lever ensamma beskriver att de själva inte har blivit påverkade av klimatförändringarna så som tex årstidskiftningar. De beskriver dock båda två att de är mer oroade för större klimatförändringar som förhöjda havsnivåer. I likhet med de kvinnor som har barn beskriver Linda och Mikaela som båda röstade på C och inte har barn att de blivit påverkade av klimatförändringarna genom att årstiderna har förändrats. Men Linda beskrev det som att hon är milt påverkad eftersom hon inte behöver svälta eller göra några större uppoffringar som är framtvingade av klimatförändringar. För att återkoppla till Giddens så menar han att de moderna riskerna ligger bortom vår föreställningsförmåga. Varpå de av individen kan upplevas som överkliga eftersom individen inte själv har någon tidigare erfarenhet av dess konsekvenser (Giddens,2009:3). Riskerna med klimatförändringar måste därför realiseras genom erfarenhet för att vi som samhälle ska kunna relatera och förstå riskens konsekvenser (Giddens,2009:108).

6.3.3 Kunskapens betydelse

Giddens menar att riskerna med klimatförändringar lämnar utrymme för flera osäkerhetsfaktorer, vilket då leder till att individer försöker gissa sig till konsekvenserna av klimatförändringar (Giddens,2009:58).

Anna som röstade på SD beskriver –

” Sedan är det väl så att klimatet går i cykler, eller hur ska man säga. Detta väder vi har nu kan vi ha haft tidigare för x antal tusen år sedan. Om x antal tusen år kanske det kommer en ny istid och detta är helt naturligt. Men absolut kan det påskyndas av människans beteende”.

Riskerna med klimatförändringarna lämnar därför mycket att önska vad gäller tydlighet. Annas resonemang visar på denna osäkerhet vad gäller vilka faktorer som påverkar klimatet. På grund av de osäkerhetsfaktorer som Giddens uttrycker så menar Beck att det moderna risksamhället är beroende av kunskap, detta eftersom dess konsekvenser är osynliga för blotta ögat. Det empiriska materialet visade att kunskap spelar en viktig roll i hur kvinnorna förhåller sig till klimathotet. Felicia som är förälder och röstade på V uttrycker; *”Jag upplever oro men är inte tillräckligt påläst för att förstå hur befogad min oro är.”* Sandra som lever ensam och röstade på S uttrycker att hennes ointresse för riskerna med klimatförändringarna leder till okunskap. Beck beskriver att många av de nya riskerna, exempelvis riskerna med klimatförändringar är osynliga eftersom väldigt få individer än så länge har kunnat se och känna deras konsekvenser. Riskerna med klimatförändringar medför konsekvenser som kanske inte inträffar under individens livstid. För att konsekvenserna av klimatförändringarna ska bli tolkningsbara och synliga så behöver individen kunna ta till sig teorier och mätinstrument. Detta gör att individens kunskap och förmåga att kunna ta till sig vetenskaplig information blir ytterst viktig för att kunna realisera riskerna med klimatförändringarna (Beck,1998:38).

Giddens menar dock att kunskap och engagemang om risker uppkommer först efter att individen själv har upplevt konsekvenserna. Det är individens egna erfarenhet av klimatförändringar som skapar engagemanget att motverka dem (Giddens,2009:2). Minna beskriver att hon själv ännu inte blivit påverkad av klimatförändringarna men att hennes sambos familj i hemlandet har känt

effekterna av klimatförändringarna. *”Där är sommaren varm och allt blir torrt. Många familjer förlorar sina hem pga. bränder och där bl.a. min sambos familj.”* Minna har genom sina familjeband erfarenhet av konsekvenserna av klimatförändringarna vilket gör att hon aktivt försöker leva klimatsmart. The Giddens paradox som fenomen blir därför applicerbart på Minnas historia eftersom hon har personlig erfarenhet av klimatförändringar och stora delar av hennes oro och engagemang grundar sig i denna erfarenhet. Minna är dock den enda kvinnan i mitt urval som tog upp ett eget konkret exempel på effekterna av klimatförändringar varpå det inte går att dra några vetenskapliga slutsatser av resultatet. Flera av kvinnorna har ingen egen erfarenhet av klimatförändringarna och upplever ändå stor oror samt medvetenhet.

6.3.4 Klimatångest

Med begreppet klimatångest vill jag i detta arbete fånga in den oro och rädsla som individen kan uppleva i samband med klimatförändringarna. Begreppet klimatångest är ett brett begrepp som både kan innefatta känslor och olika sätt att reagera och agera på. Beck menar att en konsekvens av individualiseringsprocessen i det moderna samhället är psykisk ohälsa. Individualiseringsprocessen medför att människor känner sig otillräckliga, får skuld-känslor och upplever i samband med detta ångest. Detta menar Beck förklaras med att samhällets problem, i detta fall problemet med klimatförändringar också blir individens problem (Beck1998:158). Det empiriska materialet visade att de kvinnor som är föräldrar på olika sätt uttryckte att de upplevt någon form av klimatångest. Överlag så använde sig de kvinnor som är föräldrar mer av begrepp som oro, ångest, hopplöshet och frustration i sin beskrivning av klimatet och de negativa konsekvenser som väntar. Felicia som är flerbarnsförälder och röstade på V beskriver;

”Mår verkligen extremt dåligt och är rädd för framtiden. Jobbigare än existentiell ångest. Döden som sådan är personlig och ens egna död drabbar bara dig själv men klimatförändringarna drabbar alla och tanken på att mina barn inte har en framtid skrämmer mig.”

Elsa som är tvåbarnsförälder och röstade på MP beskriver sin klimatångest från ett annat håll; *”Kan uppleva klimatångest när bilen står på tomgång eller när vi köpt något totalt onödigt som vi egentligen inte behöver”*. Linda som inte har några barn och som röstade på C beskriver sin upplevelse av klimatångest;

”Det känns väldigt tungt och ibland hopplöst då framtidsutsikten försvinner och det känns jobbigt då jag vill ha barn och funderar på hur de skulle komma att påverkas av klimatförändringar”.

Linda var den enda kvinnan från gruppen som inte hade barn som uttryckte att hon upplevt klimatångest. Hon sätter dock detta i kontext med att hon vill ha barn i framtiden varav föräldraskap och viljan att ha barn kan vara en möjlig påverkan på vidden av kvinnornas oro för klimatet. Anna som är tvåbarnsförälder och röstade på SD i det senaste valet var den enda kvinnan i gruppen med barn som uttryckte att hon inte upplevt någon form av klimatångest.

7 Avslutande reflexioner

Syftet med denna uppsats var att skapa en djupare förståelse kring hur kvinnor upplever klimatförändringar. Samt att undersöka om det finns någon förklaring till kvinnors riskperception i relation till klimatförändringarna och deras politiska åskådning samt familjesituation. Frågeställningarna anses vara besvarade genom detta arbete varpå jag anser att mitt syfte med arbetet också är uppfyllt. Arbetets empiri visade i enighet med Giddens teori att politiska styrmedel är centralt i relation till klimatförändringarna. Alla kvinnor var eniga om att de behövs breda politiska överenskommelser för att underlätta att leva ett klimatvänligt liv. Giddens teori blir därför applicerbar i sammanhanget, det hade dock varit intressant att utforska delen av personlig erfarenhet ytterligare. Underlaget i detta arbete visade att endast en kvinna hade en personlig, mycket negativ upplevelse av klimatförändringar. Kvinnan framhöll att detta hade påverkat hennes oro för klimatförändringar varpå detta stärker Giddens kärna i teorin, att egen erfarenhet är centralt för individens riskperception i relation till klimatförändringarna. Underlaget är dock för litet för att dra någon vidare slutsats med det hade absolut varit intressant att fördjupa sig i denna vinkling av frågan.

Jag har i detta arbete presenterat hur kvinnor upplever klimatförändringarna, samt att deras riskperception kan påverkas av familjesituation. Becks negativa beskrivning av de nya riskerna i det moderna samhället genomsyrar kvinnorna i deras svar. Flera av kvinnorna upplevde ångest och en stark oro inför framtiden, så den kritik som lyfts angående att Becks teori är allt för dystert kan inte förstås utifrån detta arbetets empiri. Istället har flera av kvinnorna som presenteras i uppsatsen, i enighet med Beck ett mycket dystert sätt att se på framtidens risker i relation till klimatförändringarna.

Empirin har även visat vissa skillnader vad gäller politisk orientering i relation till upplevelse och riskperception gällande klimatförändringar. Underlaget för politikens betydelse för kvinnornas riskperception anser jag dock som obalanserat. Detta eftersom jag endast kom i kontakt med kvinnor som röstade till vänster, samt två som röstade på C och en som röstade på SD. Arbetet saknar därför fler reflektioner från kvinnor som röstar åt höger. Jag drar dock en slutsats att det kan vara så att de något obalanserade urvalet beror på att denna typ av frågor intresserar kvinnor som röstar traditionellt åt vänster, samt Centerpartiet eftersom det är ett parti som profilerar sig som högerens miljöparti. Hade jag istället riktat mitt urval åt kvinnor som jag visste på förhand var engagerade inom partier till höger så hade mitt urval fått en bättre spridning vad gäller politikens påverkan. Urvalet gjordes dock utifrån min bästa förmåga efter de förutsättningar jag hade gällande arbetets omfattning och tid. Jag anser dock att vid vidare studier hade det varit intressant att renodla urvalet till ett mer politiskt riktad urval. Min uppfattning är att de deltagande kvinnor som är föräldrar är mer oroade över klimatförändringarna och riskerna med dessa, detta på grund av att de kan realisera framtiden genom sina barn. Det hade därför varit vetenskapligt intressant att undersöka om föräldrarollen kan vara en faktor som påverkar männen i deras riskperception i relation till klimatförändringar.

Referenslista

- Anthony A. Leiserowitz. (2005). American Risk Perceptions: Is Climate Change Dangerous? *Risk Analysis, Vol. 25, No. 6*, 1437-1440.
- Arnoldi, Jakob. (2009). *Risk*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, Ulrich. (1998). *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Gallup Opinion Polls, (2008). *Top emitting countries differ on climate threat* (Online). Hämtad:210315.
- Giddens, Anthony. (2011). *The politics of climate change*. Cambridge: Polity press.
- Isenhour, C. (2012). *The politics of climate knowledge: Sir Giddens, Sweden and the paradox of climate (in)justice*.
- Jylhä, K. (2016). *Ideological roots of climate change denial*.
- Kahan, D. M., Jenkins-Smith, H. and Braman, D. (2011). Cultural cognition of scientific consensus. *Journal of Risk Research*, 14: 147–174e 23 (1): 81-91.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Linden,A-L. (2009). Klimat och Konsumtion. Tre fallstudier kring styrmedel och konsumtionsbeteende. (Research Reports; Vol.2009:1). Department of Sociology, Lunds University.
- Lindskog, Rolf, Sandstedt, Eva & Sundqvist Göran. (1997). *Samhälle, risk och miljö*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindskog, Rolf & Sundqvist, Göran. (2011). *Miljösociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Meho, I.L. (2006). E-Mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion. *Journal of the american society for information science and technology*, 57 (10), 1284-1295. doi:10.1002/asi.
- Murray, C.D., & Sixsmith, J. (1998). E-mail: A qualitative research medium for interviewing? *International Journal of Social Research Methodology*, 1(2), 103–121.
- Naturvårdsverket. (2009). *Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen*. Hämtad:210312.

- Petterson-Strömbäck, A., Meister, K. & Mossberg Sonnek, K. (2012). *Hur individen uppfattar negativa effekter av klimatförändringarna*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Renn, O. (1998). Three decades of risk research: accomplishments and new challenges. *Journal of risk research* 1 (1):49-71.
- Ryen, Anne. (2004). *Kvalitativ intervju. Från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber AB.
- Sjöberg, Lennart. (2016). *Riskperception och attityder*. Kapitel 3, utdrag ur Risker och riskhantering i näringsliv och samhälle. Richard Wahlund (red.) 2016. Stockholm School of Economics Institute for Research och författaren, 2016.
- Slovic, Paul. (2000). *The perception of risk*. New York: Earthscan.
- Svenningsson, Malin. (2006). *Att fånga nätet*. E-bok: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. (Vetenskapsrådets rapportserie 1:2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Whitmarsh, L. (2008). Are flood victims more concerned about climate change than other people? The role of direct experience in risk perception and behavioral response. *Journal of risk research* 11 (3):351 – 374.

Bilagor

Välkommen att medverka i ett forskningsprojekt angående kvinnors uppfattning om klimatförändringar samt deras riskperception

Bakgrund & Syfte

Klimatet och klimatförändringar är något som idag ge upphov till en engagerad samhällsdebatt. Dock går meningarna isär i vad som orsakar klimatförändringarna, hur stora dess risker är och i vilken utsträckning individen själv kommer att påverkas. Män tenderar till att vara mer riskbenägna än kvinnor och även uppfatta klimatförändringar som något mindre riskfyllt. Syftet med detta forskningsprojekt blir därför att undersöka hur svenska kvinnor uppfattar klimatförändringar. Samt se om det utifrån deras riskperception går att finna kopplingar mellan kvinnors riskuppfattning och deras syn på klimatförändringar. Forskningsprojektet är del av en C-uppsats och datainsamlingen kommer att vara baserad på mailintervjuer. Med tanke på projektets syfte så kommer intervjuerna endast rikta sig till kvinnliga deltagare.

Hur går studien till?

På grund av rådande Covid-läge så kommer intervjuerna ske genom mailintervjuer. Detta för att kunna säkra att alla intervjuer kan genomföras på ett smittsäkert sätt. Vid intervjun kommer jag att ta upp frågor angående klimatförändringar och kvinnors riskuppfattning kopplat till klimatförändringar. Jag kommer också beröra punkter som rör politik och samhällsengagemang. Detta för att kunna få en bred uppfattning om dig som individ och ditt förhållningssätt till omgivningen och naturen. När intervjun väl är genomförd kommer du att kunna kontakta mig för eventuella frågor som uppstått efter avslutad intervju. Jag önskar också att kunna kontakta dig i samband med att du lämnat in dina svar för eventuella följdfrågor, all kontakt kommer dock ske via mail. Det kommer även vara möjligt för dig att genomföra en kortare uppföljande telefonintervju om så önskas.

Hantering av data och sekretess

Dina intervjusvar kommer sedan att skrivas ut i sin råform för transkribering. Jag som forskare är den enda person som kommer att ha tillgång till det fullständiga materialet. Det utskrivna materialet kommer att hanteras strikt konfidentiellt och i enlighet med personuppgiftslagen (PUL). När resultatet sedan redovisas kommer ingen individ att knytas till svaren, jag kommer

därför lägga till fiktiva namn. Resultatet av intervjuerna kommer sedan att sammanställas och redovisas i form av en rapport som kommer finnas tillgänglig för dig att ta del av om så önskas.

Ersättning

Tyvär utgår ingen ersättning för ditt deltagande i projektet.

Ansvarig

Handledare Birgitta Ericson

E-post: birgitta.ericson@soc.lu.se

Universitetslektor vid Sociologi

Telefon: [+46 46 222 95 64](tel:+46462229564)

Samtycke om deltagande i forskningsprojekt

Jag ger härmed mitt samtycke för deltagande i forskningsprojekt angående kvinnors upplevelse av klimatförändringar. Samt kvinnors riskperception gällande klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- Jag har fått information om forskningsprojektet och jag förstår innebörden av projektets syfte
- Jag har haft möjlighet att ställa frågor om forskningsprojektet samt fått mina frågor besvarade
- Jag deltar frivilligt i forskningsprojektet genom att medverka i en telefonintervju
- Jag har blivit informerad och är därför medveten om att jag när som helst kan avbryta intervjun
- Jag är medveten om att jag har rätt att avbryta min medverkan i forskningsprojektet
- Jag har fått information om att intervjumaterialet är strikt konfidentiellt

Intervjuguide

Bakgrundinformation

- Bostadsort?
- Hur gammal är du?
- Civilstånd
- Har du barn?
- Vad har du för typ av utbildning?
- Vad arbetar du med?
- Vilket parti röstade du på i senaste riksdagsvalet?
Om du inte röstade, varför?

Frågor rörande klimatförändringar

- Vilken betydelse har naturen för dig?
- Vad tror du är orsaken till de klimatförändringar vi ser idag, är det utvecklingsländerna, västvärlden eller individens vårdslösa leverne?
- Vem är ansvarig för dagens klimatförändringar?
- Anser du att individen ensam kan motverka klimatförändringar? Eller behövs det politiska styrmedel?
- Lever du klimatsmart? I så fall vad gör du och skulle du kunna göra något mer?
- Har du någon gång upplevt ”klimatångest”? Om ja, i så fall hur kändes det?

Frågor rörande riskuppfattning kopplat till klimatförändringarna

- Vilka risker uppfattar du med klimatförändringarna?
- Upplever du en oro inför de klimatförändringarna som sker?
 - Om du upplever en oro, har du funderat över om det är någon skillnad i din oro mellan ”enklare” klimatförändringar så som tidigare vårar, arter som försvinner och nya arter som tillkommer. Alternativt svårare klimatförändringar så som; förhöjda havsnivåer, försurning av vatten och klimatflyktingar.
- Upplever du att du själv blivit påverkad av klimatförändringar på något sätt?
- Hur tror du att klimatförändringar påverkar individer bosatta utanför Sveriges gränser?
- Tror du att du själv kommer att påverkas av klimatförändringarna i framtiden?
- Hur tror du att klimatförändringar kommer att påverka kommande generationer? Och hur känner du inför detta?

Avslutning

- Har du något annat du vill tillägga eller utveckla?

Tack för din medverkan!